

פרשת תצוה

"ואתה תצוה" הענווה - היא הסימן לגדלות האדם (כז, כ)

שמו של משה לא מוזכר בפרשת תצוה וטעמים רבים בדבר. הגאון מוילנא זצ"ל מפרש כי ז' באדר הוא יום פטירתו של משה בו נלקח מן העולם ותמיד הוא חל בשבוע שבו קוראים פרשת תצוה.

טעם נוסף לדבר: ביקש משה מהקב"ה "מחני נא מספרך", וביארו כי כוונתו בזה למחוק את שמו מספרך, ופרשה כ' לפי הסדר היא פרשת תצוה.

וקללת חכם אפילו על תנאי באה ונתקיים בזה.

הג"ר אלחנן וסרמן הי"ד מבאר, שהסיבה שקללתו של הצדיק כל כך חמורה, כי לשונו היא כסכין חד, שאם מעבירים אפילו בקלות על בשר הוא חותך מיד, בין יתכוון האדם לחתוך ובין לא, הרי החתך נעשה עמוק, למרות שמחל הקב"ה על חטאתם, בכל זאת נענש במקצת שיימחה שמו בפרשה אחת.

ועדיין צריך להבין מדוע דווקא בפרשה זו פרשת תצוה לא הוזכר שמו, ולא בכל פרשה אחרת שבתורה?

מסביר ה"שפתי כהן", כי מאחר והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה כדי לזכותם בשכר מושלם בעוה"ב, לכן גם דבריו של משה פעלו שלא ייזכר שמו בפרשה זו "תצוה" החשובה שבה נצטוו עם ישראל להביא דברים הנחוצים למשכן שהוא עניין נעלה מאוד.

אך לכאורה, קשה: הרי משה רצה ללמד סניגוריא על עם ישראל, ולבסוף נענש בעונש כה חמור עד ששמו לא הוזכר בפרשה?

מתרץ האדמו"ר מקאליב שליט"א בספרו "קול מנחם": ההיפך הוא הנכון, עצם העובדה ששמו של משה רבינו לא מוזכר בפרשה זו היא המעיד כמאה עדים שהתורה שייכת למשה רבינו ע"ה ולא למישהו אחר, כי רק מי שמכיר את ערכה האמיתי של התורה, הוא לבד יהיה מוכן למסור נפשו עליה בשעת מתן תורה. רק מי שיודע ומכיר שכשם שאי אפשר לעולם בלי תורה, כך אי אפשר לה לתורה בלי כלל ישראל, כי תורה וקודשא בריך הוא וישראל חד הוא, ולכן מסר נפשו גם עליהם עד כדי אומרו "מחני נא", וכדי שיישאר מונצח לדורות מהמעשה הגדול והנורא שעשה משה רבינו ע"ה, לכן לא הוזכר שמו בפרשת תצוה, שכן זהו הפרסום הכי גדול למשה רבינו ע"ה. יתירה מכך, בשום פרשה בה מוזכר שמו של משה רבינו אדם לא ישאל שום שאלה הקשורה בשמו, והנה כשיגיע לפרשת תצוה מיד יתמה כל אדם על השינוי וישאל להיכן נעלם שמו של מקבל התורה מסיני? ובכדי לקבל תשובה לשאלתו יש צורך לגולל בפניו את העניין כולו. וכך יתוודע לגדלותו של משה רבינו מקבל התורה ולשיעור קומתו של הענק שבענקים, אבי הנביאים, ורבן של כל ישראל, שלא קם ולא יקום עוד כמותו. האם יש פרסום גדול מזה?

כך צריכה להיות הסתכלותו של האדם להמעיט בערך עצמו, וממילא ע"י זה יתעלה שמו יתברך. אך לצערנו רבים מהבריות חושבים ועושים ההיפך, מחפשים הם כיצד לפאר את שמם, ולעיתים אנו רואים אף אנשים חשובים המבקשים להאדיר את שמם, וככל שהאדם גדול יותר כך הוא מגיע למסקנה כי דווקא אי הפרסום, הנמכת הקומה, היא חלק מגדולתו של האדם והיא הקובעת את דרגתו האמיתית.

גדולי רבותינו ידעו והכירו בערכה של מידה זו וידעו ליישמה בכל רמ"ח איבריהם. ממעשיו של הרב הגאון יהודה צדקה זצ"ל נוכל ללמוד פרק בהלכות ענווה נראה כיצד הוא, למרות גדולתו ידע כיצד לקיים מידה חשובה זו, וכך היה המעשה:

פרשת תצוה

פעם אירע שיהודי אחד נכנס לביתו בערב שבת וביקשו שיבוא למול את בנו ביום השבת בשכונת ימין משה הסמוכה להר ציון שבירושלים העתיקה. הרב צדקה, שהיה כבר זקן בערוב ימיו, לא סירב להזמנה והלך ביום השבת עם שמש מביתו שבירושלים החדשה זמן ממושך עד שהגיע לבית בו נערכה ברית המילה. והנה, לפתע הבחין הרב צדקה כי אבי הבן מתמהמה מעט ואינו מזדרז לקיים את המצווה. הקרואים רמזו לאבי הבן שהמוהל וכן הרב ממתנינים שיורה להתחיל בברית המילה. בקול רפה השיב אבי הבן כי הוא חזר בו מכוונתו לכבד את הרב במצוות המילה ובדעתו לכבד את המוהל שהגיע זה עתה, אלא מכיוון שטרם יגע הרב צדקה דרך ארוכה כדי לקיים את המילה לכן לא אמר לו זאת.

תשובתו של הרב הייתה: "אינני מקפיד על זה כלל! תוכל לכבדו במצוות המילה ואין טעם להתמהמה כלל."

אך גם הפעם חזר והתמהמה אבי הבן ומצוות המילה לא נעשתה. שוב נפנה רבי צדקה לאבי הבן ושאלו: "ועכשיו למי מחכים?" בבושת פנים השיב לו הלה כי המוהל המכובד שכח בביתו את כלי המילה ולא הביא עמו, אולי יואיל כבוד הרב להשאיל לו את כלי המילה שברשותו? להפתעתו של אבי הבן נענה הרב לבקשתו בשמחה וברצון: "הא לך, משאיל לך את הכלים בשמחה ובששון, ייקח וימול בהם."

וכן היה, הילד נימול בידיו של המוהל האחר בכליו של הרב צדקה זצ"ל.

בדרכו חזרה לביתו החל שמשו לשוחח עמו על מה שאירע, ובנתיים התפלא בפני הרב ואמר: "תמה אני על כבודו שעבר בשתיקה על התנהגותו של אבי הבן ועל חוצפתו, שלא די בכך שלא כיבדו במצוות המילה לאחר שהלך דרך ארוכה בעצם יום השבת, אלא עוד הרהיב עוז בנפשו לבוא אליו ולבקש ממנו את כלי המילה! אלמלא אני במקומכם, לא הייתי משאיל לו את כלי המילה בשום פנים ואופן!"

חיך אליו הרב צדקה ובפנים שוחקות השיב לו: "וכי ידעת? הנה אנכי כבר זכיתי להכניס בבריתו של אברהם אבינו אלפים מילדי ישראל, אבל אף פעם לא זכיתי לעשות את המצווה באופן כל כך מושלם כפי שעשיתי היום. מי כמוני מאושר היום?"

התפלא שמשו שבעתיים: "היום? הן היום לא עשה כבודו את המצווה כלל כי אם המוהל האחר התכבד בו במקום כבודו!?"

הסביר לו רבי צדקה: "כבר אמרו חז"ל: 'חשב אדם לעשות מצווה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה' ובכל פעם שאני מקיים מצוות מילה, אף שהיא מצווה גדולה וחשובה מאוד, מכל מקום עלול שיתערבו בעשייתה כל מיני 'נגיעות' ופניות מאחר שהקהל חולק לי כבוד ומכבדים אותי אחרי הברית, וקשה לי לעשות בכוונה צרופה בלתי לה' לבדו. לא כן הפעם, אשר לא מלתי את הבן בפועל, ואף אחר לא החזיק לי טובה, ולא חלקו לי כבוד אלא רק בשמים ממעל החשיבו לי כאילו עשיתי את המצווה, אם כן תיזקף היום לזכותי מצווה זכה, נקייה מכל פניות ונגיעות, כפי שהכתוב עצמו מעלה עליו 'חשב אדם לעשות מצווה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה'. אם כן זכיתי היום לשלמות במצוות מילה יותר מכל הפעמים שזכיתי למול ממש..."

דמות נוספת נפלאה ונדירה, אשר המחיש לעולם כולו עד כמה ברורה המימרה "הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו" היתה דמותו של רבי שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל. בספר "התורה המשמחת" מתוארת ההלוויה של הרב אויערבאך: "ההלוויה הייתה מחזה שלא נראה כמותו בישראל. גדולי תורה אומרים שלפחות מאז גלות ישראל בבית שני ודאי שלא נראתה לווייה כמותה בעם היהודי. למעלה מ-300,000

פרשת תצוה

איש צעדו במשך שעות להר המנוחות. ואכן התחושה הייתה שירושלים מלווה בעצם את ירושלים, את ירושלים של ר' שלמה זלמן.

אחיו של ר' שלמה, ר' אברהם דב שליט"א הקריא את צוואתו, בקשה היכולה להעיד מה היא גדלות אמיתית:

"המצבה תהא כרגיל, ובכל אופן לא יותר גבוה מהמצבה של הורי היקרים ע"ה. יש רשות להוסיף על המצבה את המילים: 'העמיד תלמידים בישיבת 'קול תורה' והרביץ תורה ברבים'. לא להכניס גופי תוך היכל קודש של ישיבה או בית מדרש. אם יהיו כאלה שירצו לומר דברי הספד אבקש מאוד לקצר ולא להגיד עלי שבחים, רק התעוררות לאהבת התורה ויראת שמים ולתיקון המעשים והמידות. אבקש אני ממשפחתי, לא לעשות השתדלות לבקש מאחרים לעשות הספדים לשבעה ולשלושים, אך אם יהיו כאלו שירצו מעצמם להספיד, אבקש עוד פעם לא להפליג בשבחים, כי גם בעודני חי נצטערתי מזה, ובפרט מהגוזמאות שכתבו עלי בזמן האחרון. וגם אני חוזר על בקשתי הנ"ל, לא להאריך ביותר ולהכביד על השומעים. הנני מוחל לכל אדם מחילה גמורה, וגם מבקש מאוד מכל מי שחושב אם שבאמת נכשלתי ופגעתי בו, בזדון או בשגגה, לעשות עמדי חסד ולמחול לי, שהרי גם להם לא טוב אם ח"ו אחרים נענשים על ידם. אם סוף שנותי יהיו ח"ו קשים, אבקש להכניס אותי לאיזה מוסד טוב, כי אינני רוצה להיות לטורח ולמשא על בני משפחתי. והנני מסיים בתקווה להקב"ה בעל הרחמים והסליחות היודע שברון ליבי שירחמני ויסלח לי על כל מה שחטאתי ופשעתי, ומתחרט עליהם, ובכל לב אבקש מהקב"ה שיצווה את ברכתו לכל בני משפחתי ותזכו כולכם לעבוד אותו בשמחה ובטוב לב כל הימים ברוח וגשם, אמן סלה".

"לך היה מותר", המשיך האח הגאון ר' אברהם דב שליט"א והוסיף מדבריו הוא, "לשאת את משא הוריי, אחיי, ילדיי, וכל בני המשפחה כאשר ישא האומן את היונק. אתה היית כתובת לכל מר נפש, להשיא יתומים ולדאוג לאלמנות. אך מאתנו אתה מבקש להכניסך למוסד טוב, שלא להיות לטורח... כעת אתה נכנס ל'מוסד טוב', לגן עדן... מדות... מדות..." מירר בבכי האח וכל הקהל ענה אחריו בבכי.

אין ספק, שלא תיאר לעצמו, איזה קושי עצום יטיל תנאי זה על המספידים. כי באמת: איך אפשר לדבר על "אהבת תורה" מבלי שכולם יחשבו מיד עליו? וכי אפשר לדבר על "תיקון המידות והמעשים", מבלי שיהיה בזה שבח אחת ממידותיו הפלאיות...? אבל הוא, ודאי לא חשב שיש קשר מיוחד, בינו לבין ערכים אלה.

לאחר מסע ההלוויה אנשי תקשורת בארץ ובעולם שאלו את אחד מן הרבנים הרבים שהשתתפו בהלוויה (הרב שפרן): "כבוד הרב, נסה להסביר לנו את מה שראינו היום. איך הולכים למעלה מ-300,000 איש אחרי אדם שאנחנו לא שמענו עליו מעולם?"

ענה הרב בסגנונו הבוטח: "הדבר רק מוכיח לכם עד כמה אתם פשוט מנותקים... אתם חושבים שהינכם מרכז המידע והנה אתם מודים שאין לכם מושג מי צועד בראש העם הזה!"

אין ספק כי לגדלות מעין זו אין מגיעים בפתע פתאום והיא אף אינה ירושה שנחלים אותה. על תיקון המידות יש לעמול ולהתייגע ולצערנו, ככל שהאדם נעשה "גדול יותר" הוא מחפש את הכבוד הראוי לו. הרב אויערבאך זצ"ל לימדנו מהי ענווה אמיתית:

מסופר עליו שכאשר נפטרה אשתו הלך מרן לקנות מצרכים במכולת. נדהם בעל החנות והורה לו להשאיר את הסלים בחנות והוא ידאג להביאם לביתו.

פרשת תצוה

מרן בחביבות ענה לבעל המכולת: "לסחוב את המצרכים מהמכולת אני יכול לעשות זאת בעצמי, אבל אם אתה רוצה לעשות עוד חסד תלמד משניות לעילוי נשמת אשתי."

מקור: אור דניאל